

زندگی خانوادگی خوب در کلام امیرالمومنین(ع)

بنیان زندگی روزمره در اسلام مبتنی بر نهاد خانواده است. یعنی اگر بخواهیم تصویری از سبک زندگی اسلامی و زندگی روزمره یک مسلمان ارائه کنیم خانواده را محور این سبک و اصلی‌ترین هدف زندگی روزمره می‌یابیم.

بنیان زندگی روزمره در اسلام مبتنی بر نهاد خانواده است. یعنی اگر بخواهیم تصویری از سبک زندگی اسلامی و زندگی روزمره یک مسلمان ارائه کنیم خانواده را محور این سبک و اصلی‌ترین هدف زندگی روزمره می‌یابیم. قرآن در آیات بسیاری به این مهم توجه داشته و حتی خداوند خود وعده گشایش و فراخی رزق به زوج‌های جوان داده و ترس از فقر را دلیلی برای عدم تشکیل خانواده نمی‌داند (سوره مبارک نور آیه ۳۲) و بالاتر از آن در کنار اقرار به توحید احترام بی‌چون و چرا به پدر و مادر را خواسته و احترام به همسر و خانواده را از شرایط ایمان دانسته است. (سوره مبارکه نساء آیه ۳۶) پس خانواده، تشکیل آن و تکریم و رعایت آداب زندگی در آن و حفظ دوامش بخشی از ایمان یک مسلمان واقعی است و امری جدانشدنی از سبک زندگی اسلامی. برای اغلب شیعیان در این سبک زندگی حضرت امیر(ع) و زندگی مشترک آن بزرگوار با دخت گرامی پیامبر(ص) مهم‌ترین الگو و شاخص محسوب می‌شود. اما حکمت این زندگی پر بار و عمق خانواده در اسلام در هیچ جا بیشتر و بیشتر از بیانات گوهر بار و درس آموز امیرالمؤمنین قابل پیگیری نیست. رعایت عملی این بیانات و تکیه بر این حکمت‌ها یعنی زندگی براساس سبک زندگی علوی.

از نگاه حضرت علی(ع) زندگی و تشکیل خانواده گاه با سختی‌ها و دردهای مختلفی همراه است و در دسر بالاتر این که گریزی هم از این سختی نیست (حکمت ۲۳۸)، اما در کنار این سختی‌ها رسیدن به پاره‌ای از کمالات و خواسته‌ها ممکن نیست مگر با ازدواج و تشکیل خانواده و این که سختی‌ها خود شیرین و دوست‌داشتنی هستند. (حکمت 61) اما آنچه در منشور و منظومه تفکر حضرت امیر در تشکیل خانواده اهمیت دارد، این است که با دیدی باز و نگاهی عقلانی، نه چون عاشقی که با چشمی بیمار و گوش ناشنوا از پی‌خواسته دل می‌رود و در نهایت هم به پشیمانی می‌رسد، دست به انتخاب بزنیم. (خطبه ۱۰۹) البته این کلام حضرت هرگز به این معنا نیست که معیار در انتخاب، منهای علاقه و دوست داشتن باشد؛ بلکه آنچه مورد نهی حضرت است انتخاب کورکورانه است یعنی غرق شدن در زیبایی یار به قدری که نتوان واقعیت و تجانس را در نظر گرفت. در گام دوم، درک این مطلب مهم است که روحیات زنان و مردان متفاوت است. حضرت در جای‌جای نهج البلاغه که به خانواده پرداخته‌اند بر این موضوع تأکید دارند و شناخت این تفاوت‌ها را در ساختار سازی بهتر خانواده پررنگ می‌دانند. (خطبه ۸۰؛ حکمت ۲۳۴)

جالب است در روان‌شناسی امروزی و بحث‌هایی که حول رابطه زن و مرد و ازدواج در می‌گیرد هم بسیار بر این مطلب تأکید و توصیه مکرر بر این شده که برای زندگی بهتر باید با دنیای متفاوت زنان و مردان آشنا بود، حتی با نگاهی اغراق‌آمیزتر آنان را از دو سیاره متفاوت می‌دانند. در گام سوم، حضرت توصیه‌های شنیدنی بسیاری به زنان و همسران برای تداوم شیرین زندگی دارند که گوشه‌ای از توصیه‌ها از این قرار است:

زندگی با پاکدامنی و عفاف

حضرت زنان پاکدامن را فرشته‌ای از فرشتگان الهی می‌داند و پاک‌ی آنان را از مجاهدت در راه خدا و شهادت هم بالاتر می‌شمارد. (حکمت ۴۷۴) ایشان پایبندی به اصول خانوادگی و عدم اجازه ورود نامحرم به حریم زندگی را از صفات کمالی زن می‌دانند. (حکمت ۲۳۴) همچنین امیر مومنان(ع) به مردان می‌گوید در پوشش همسران و روابطشان دقت داشته باشید که این کار بهترین امور برای حفظ پاک‌ی و سلامت زن است (نامه ۳۱)، اما این به آن معنا نیست که مرد غیرت و تعصب و سختگیری بی‌موردی داشته باشد (حکمت ۳۶۰)، چون همان‌طور که ایشان می‌فرمایند غیرت بی‌مورد، درستکار را بیمار دل و پاکدامن را به بدگمانی می‌اندازد. (نامه ۳۱)

اهمیت خوش‌خلقی در کانون خانواده

گرامی‌ترین و با ارزش‌ترین فضیلتی که مبنای تمام امور خانواده قرار دارد، اخلاق نیکو (حکمت ۳۸) و سعی در رفع نیازهای یکدیگر است. حضرت می‌فرمایند: «اگر اندوهی از اعضای خانواده بزدایم و دل آنها را شاد سازیم، خداوند این شادی را لطفی برایمان قرار می‌دهد که هنگام غم روزگار، چون آب زلالی برایمان باریدن می‌گیرد و اندوه و غم‌هایمان را می‌شوید.» (حکمت ۲۵۷) امام علی(ع) جهاد زن نیکو را شوهر داری دانسته (حکمت ۱۳۶) و به مردان توصیه می‌کند هرگز با پرخاصگری با زنان سخنان مگوییید و هیچ‌گاه با چوب و سنگ آنان را میازارید که این برخورد حتی در جاهلیت هم جایگاهی نداشت و چنین شخصی مورد مذمت بوده و هست. (نامه ۱۴) سعی زن و شوهر باید عیب‌پوشی از یکدیگر باشد. (خطبه 140)

انتظارات را به حداقل برسانیم

حضرت در وصیتی به امام حسن(ع) می‌فرمایند: «پسرم! زنان چون گل‌های بهاری هستند نه پهلوانان سختکوش؛ پس هرگز کاری برتر از توانایی آنها از آنان انتظار نداشته باش (نامه ۳۱) و هرگز آنان را با آزار دادن تحریک مکن که آنان در نیروی بدنی و روانی کم‌توانند.» (نامه ۱۴)

راه های تربیت فرزندان

امام (ع) پدر و مادر را در مقابل فرزندان بی مسئولیت ندانسته و خود حضرت می فرمایند همان گونه که فرزندان در قبال پدر و مادر مسئولیت هایی دارند، پدر و مادر نیز در قبال آنان وظایفی دارند و مهم ترین وظیفه آنها شتاب و تلاش در تربیت فرزندان است. حضرت در سخنی به فرزند بزرگوارشان امام حسن(ع) می فرمایند: «وظیفه دارم تا تو را با اخلاق و آداب اسلامی آشنا و به بهترین شکل تربیت کنم».

نهج البلاغه کتابی شریف است برای تشنگان زندگی بهتر و در هر ساحتی راهگشا و راهنمای مؤمن برای داشتن یک زندگی نیکو و سعادت سازانه است. حضرت از ابتدای تشکیل خانواده تا آداب رفتار با همسر و تربیت فرزند سخنانی گهربار دارند که چراغ راه خانواده است. رعایت این نکات و حکمت های بلند به معنای ساختن سرنوشت است، بر اساس خواسته آن که خود سرنوشت ساز است.

دانیال علیرضایی

جام جم